

2. Цивільний кодекс України. – Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/435-15#n1514>
3. Наказ Міністерства юстиції України № 53/5 від 08.10.1998р «Про призначення та проведення судових експертиз та експертних досліджень». – Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0705-98>
4. Закон України «Про інформацію». – Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
5. О.Рубля. Лінгвістична експертиза у репутаційних спорах, або як підібрати слова щоб вийти сухим із води. - Електронний ресурс. Режим доступу: https://jurliga.ligazakon.net/analytics/180563_lngvstichna-ekspertiza-u-reputatsynikh-sporakh-abo-yak-pdbirati-slova-shchob-viyti-sukhim-z-vodi
6. Судове рішення. Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://www.reyestr.court.gov.ua/Review/79247385>

Данилець Леонід Віталійович

*Аспірант кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»*

ВСТАНОВЛЕННЯ ТА ДОКАЗУВАННЯ ФАКТУ ЗЛОВЖИВАННЯ ПРОЦЕСУАЛЬНИМИ ПРАВАМИ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Одним із основних принципів цивільного судочинства відповідно до діючого Цивільного процесуального кодексу України є принцип неприпустимості зловживання процесуальними правами.

Станом на сьогоднішній день особливо актуальною є проблема зловживання процесуальними правами з боку учасників справи, а іноді і осіб, які не є учасниками справи, проте зацікавлені аби така справа була вирішена з порушенням розумних строків.

Сприяє розвитку такого явища, як зловживання процесуальними правами, перш за все нестабільне законодавство, яке постійно змінюється, додатковими факторами є триваючі довгий час судові реформи та як наслідок «кадровий голод» в органах судової влади, а також діючий на території всієї країни загальнонаціональний карантин.

У попередніх працях нами було встановлено, що перш за все, необхідно нормативне закріплення поняття зловживання процесуальними правами у Цивільному процесуальному кодексі України, адже задля

ефективної боротьби з таким явищем, необхідно чітко розуміти, з чим доведеться мати справу.

Проте, у вказаному дослідженні вважаємо за необхідне звернути увагу на встановлення та доказування факту зловживання цивільними процесуальними правами, що, на нашу думку, є ключовим фактором у подоланні такого явища, як зловживання цивільними процесуальними правами.

Відповідно до ч. 2 ст. 44 Цивільного процесуального кодексу України залежно від конкретних обставин суд може визнати зловживанням процесуальними правами дії, що суперечать завданню цивільного судочинства, зокрема:

1) подання скарги на судові рішення, яке не підлягає оскарженню, не є чинним або дія якого закінчилася (вичерпана), подання клопотання (заяви) для вирішення питання, яке вже вирішено судом, за відсутності інших підстав або нових обставин, заявлення завідомо безпідставного відводу або вчинення інших аналогічних дій, що спрямовані на безпідставне затягування чи перешкоджання розгляду справи чи виконання судового рішення;

2) подання декількох позовів до одного й того самого відповідача (відповідачів) з тим самим предметом та з тих самих підстав, або подання декількох позовів з аналогічним предметом і з аналогічних підстав, або вчинення інших дій, метою яких є маніпуляція автоматизованим розподілом справ між суддями;

3) подання завідомо безпідставного позову, позову за відсутності предмета спору або у спорі, який має очевидно штучний характер;

4) необґрунтоване або штучне об'єднання позовних вимог з метою зміни підсудності справи або завідомо безпідставне залучення особи як відповідача (співвідповідача) з тією самою метою;

5) укладення мирової угоди, спрямованої на шкоду правам третіх осіб, умісне неповідомлення про осіб, які мають бути залучені до участі у справі. [1]

Окрім зазначених дій, які можуть визнаватися зловживаннями процесуальними правами у статті визначено, що якщо подання скарги, заяви, клопотання визнається зловживанням процесуальними правами, суд з урахуванням обставин справи має право залишити без розгляду або повернути скаргу, заяву, клопотання.

Варто зазначити, що визначення переліку зловживань процесуальними правами є виключно позитивним явищем, однак, діючий Цивільний процесуальний кодекс України не регламентує порядок встановлення та доказування факту зловживання процесуальними правами, а саме не визначені наступні елементи:

- яким чином (на яких підставах та за допомогою яких засобів) Суд має встановити зловживання процесуальними правами;
- не визначено процедуру доказування сторонами зловживання процесуальними правами з боку інших учасників;
- не передбачено повноважень Суду щодо отримання, витребування доказів зловживання процесуальними правами з боку учасників справи;
- не передбачено прав і обов'язків сторін щодо доказування факту зловживання процесуальними правами процесуальними опонентами.

Відповідно до ч. 4 ст. 44 Цивільного процесуального кодексу України Суд зобов'язаний вживати заходів для запобігання зловживанню процесуальними правами. У випадку зловживання процесуальними правами учасником справи судового процесу суд застосовує до нього заходи, визначені цим Кодексом.

Проте, як встановити такий випадок зловживання, Кодексом не встановлено, що є значною проблемою, з огляду на те, що до учасників справи можуть бути застосовані заходи процесуального примусу, наприклад такі, як штраф.

Існування чіткої та передбаченої законодавством процедури встановлення та доказування факту зловживання процесуальними правами буде сприяти розвитку правосуддя та дотриманню Європейської конвенції з прав людини.

Адже, накладення заходів процесуального примусу відносно учасників справи має відбуватися відповідно до закону та лише після встановлення такого факту Судом на підставі належних, допустимих, достатніх та достовірних доказів.

Згідно п.169-170 рішення ЄСПЛ у справі «Олександр Волков проти України» (заява № 21722/11), словосполучення «відповідно до закону» вимагає, по-перше, аби оспорюваний захід мав юридичну основу у національному праві.

По-друге, воно стосується якості закону, про який ідеться, і передбачає вимогу, що такий закон має бути доступний для відповідної особи, яка, крім того, повинна мати можливість передбачити його наслідки для себе, і такий закон повинен відповідати принципу верховенства права (див. з-поміж інших джерел п. 55 рішення Суду у справі «Корр проти Швейцарії» від 25.03.1998 р. (Reports of Judgments and Decisions 1998-II).

Зазначене словосполучення означає, зокрема, що норми національного права мають бути достатньо передбачуваними, аби вказати особам на обставини та умови, за яких органи влади мають право вдатися до заходів, які впливатимуть на конвенційні права цих осіб (див. п. 39 рішення Суду у справі «С.G. and Others проти Болгарії» від 24.04.2008 р. (справа № 1365/07)). Більше того, закон повинен надавати певний ступінь юридичного захисту від свавільного втручання з боку органів влади. [2]

Підґрунтям для проведення подальших досліджень у даному напрямку є необхідність вирішення проблеми встановлення та доказування факту зловживання процесуальними правами, оскільки закріплення такої процедури у законодавстві надасть можливість ефективно здійснювати правосуддя на підставі дійсно якісного законодавства.

Список використаних джерел:

1. Цивільний процесуальний кодекс України в редакції від 28.11.2019 року. Електронний ресурс. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15#n228>.
2. Справа «Олександр Волков проти України». Електронний ресурс. Режим доступу: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/974_947

Коробенко Олена Олександрівна
Аспірантка кафедри цивільного процесу
Національного університету «Одеська юридична академія»

ЄВРОПЕЙСЬКІ СТАНДАРТИ ЩОДО ВИКОРИСТАННЯ ЕЛЕКТРОННИХ ДОКАЗІВ У ЦИВІЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ

Глобальна інтеграція технологій у людське життя викликала зміну парадигми у способах спілкування людей і організацій та створенні, зборі, зберіганні, обміні інформацією та даними. Цей факт став підґрунтям для перегляду багатьма країнами основоположних принципів судових процедур, включаючи правила доказування та способи доказування у судах. Метою цього процесу є підвищення ефективності та спроможності правосуддя, оскільки наразі наука і практика зіткнулися з невідомими можливостями сучасного розвитку.

Зважаючи на прогрес, досягнутий державами-членами Ради Європи в перекладі своїх систем правосуддя в цифрову форму та, беручи до уваги, різноманітність їх правових систем, виникла необхідність надання практичних рекомендацій щодо поводження з електронними доказами в цивільних та адміністративних процесах судам та іншим компетентним органам з судовими функціями, адвокатам, юристам і сторонам судового розгляду. У результаті цього, 30 січня 2019 року Рада Європи прийняла «Керівні принципи Комітету міністрів Ради Європи щодо електронних доказів у цивільних та адміністративних провадженнях» (далі - Керівні принципи). Дана подія показала, що сучасне використання електронних доказів є предметом міжнародного інтересу.